

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: УРОКИ ЯПОНІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ

Новік Свєстьян Євгенович

студент факультету міжнародної торгівлі та права

Науковий керівник: Ільченко Ганна Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права

Державного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

Агресивна війна, розпочата Росією проти України, породила нові виклики для діючого останні десятиліття світового порядку. Паралельно з актуальними завданнями досягнення перемоги за допомогою військових засобів та дипломатії, важливо вже зараз розробляти стратегію повоєнного відновлення промисловості, транспортної системи, соціальної сфери та науково-технологічної інфраструктури, а також подолання наслідків гуманітарної кризи¹. Вирішення цих масштабних завдань вимагатиме значних фінансових, організаційних, технічних ресурсів, які можливі лише з комплексною міжнародною підтримкою, об'єднання зусиль та координацією міжнародної спільноти та наднаціональних організацій, готових долучитися до процесу відновлення економіки України та її соціогуманітарного простору. В цьому контексті стає життєво важливим аналіз історичного досвіду країн, які успішно впоралися з аналогічними завданнями завдяки ресурсам та підтримці міжнародних партнерів.

Значну роль у швидкому економічному розвитку після війни для певних країн відіграла допомога США. Починаючи з 50-х років, США надавали суттєву підтримку різним країнам, зокрема Німеччині та Японії, що стало каталізатором потужних економічних процесів розвитку. В обох країнах була надана пряма бюджетна підтримка, введено дешеву національну валюту, забезпечено американські замовлення місцевій промисловості. Відсутність витрат на військові потреби, завдяки «ядерній парасольці» США, та створення сприятливих умов для експорту на американський ринок та імпорту технологій сприяли їх економічному диву².

Цей досвід підкреслює важливість аналізу тих ресурсів та механізмів, які виявилися найефективнішими для відновлення Німеччини та Японії, та можуть слугувати прикладом для розробки програми реконструкції економіки України.

Аналіз відновлення Японії та Німеччини після Другої світової війни показує, як країни можуть не тільки відновити економіку, але й досягти

¹ Супрун Н. А. Ресурси та механізми повоєнного відновлення Західної Німеччини (1945–1962 рр.). Історія народного господарства та економічної думки України. 2022. Вип. 55. С. 41. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001391568>

² Корсунський С. Як нації відновлюються: досвід Східної Азії. Віват, 2023. с.103.

економічного зростання, використовуючи ефективні стратегії, які вивели їх на рівень світових економічних лідерів.

Таблиця 1

Стратегії	Японія	Німеччина
«План відновлення»	План Макартура зосереджувався на демократичній перебудові Японії, включаючи політичні, соціальні та економічні зміни.	План Маршала був спрямований на економічне відновлення Європи через фінансову допомогу та економічне стимулювання.
Урядове втручання і стратегічне планування	Японія та Східноазіатські країни демонструють важливість сильного урядового втручання, де уряди активно керували розвитком економіки через прямі інвестиції та підтримку ключових галузей.	Німеччина впровадила модель соціальної ринкової економіки, яка забезпечила баланс між вільним ринком і соціальним захистом з боку держави.
Фокус на експорті проти внутрішнього ринку	Висока орієнтація на експорт з метою досягнення зовнішньої конкурентоспроможності та швидкого економічного зростання	Німеччина, хоч і зосереджена на експорті, також наголошує на важливості внутрішнього ринку для забезпечення соціального благополуччя.
Інвестиції в освіту та наукові дослідження	Сильні інвестиції в освіту та навчання з метою створення кваліфікованої робочої сили	Великі інвестиції в освіту, але також значний акцент на наукові дослідження та інновації для підтримки промислового розвитку
Соціальний захист та розподіл благ	Соціальний захист частково забезпечується через корпоративні програми, з меншим акцентом на державні соціальні гарантії	Високий рівень соціального захисту через державні програми, з метою забезпечення рівного розподілу благ та зменшення соціальної нерівності
Економічне зростання та розвиток	Японія та східноазіатські країни здебільшого спиратися на експортну модель та державне планування.	Німеччина більше зосереджена на створенні стійкої економіки з розвиненим соціальним захистом
Структурні реформи	Реформи зосереджені на промисловому розвитку та модернізації.	Реформи включали відновлення післявоєнної економіки з акцентом на соціальну ринкову економіку, яка забезпечує соціальний захист та економічну стабільність.

Інформація, представлена у Табл. 1, була розроблена та складена автором на підставі опрацювання наступних праць: С. Корсунського під назвою "Як нації відновлюються: досвід Східної Азії" (2023 рік) та дослідження Н. А. Супрун "Ресурси та механізми повосного відновлення Західної Німеччини (1945–1962 рр.)." (2022 рік).

Відновлення України після війни з Росією вимагає аналізу міжнародного досвіду відновлення після конфліктів, зокрема уроків Японії та Німеччини після Другої світової війни. Ключовим аспектом їхнього успіху було партнерство з демократичними країнами, які підтримують ринкову економіку, насамперед зі Сполученими Штатами, які зіграли вирішальну роль у їх відновленні.

Основою для розвитку практично всіх країн Східної Азії стала розроблена в Японії східноазійська економічна модель і потужна підтримка США. Але не менш важливим виявився правильний баланс між «зовнішніми» і «внутрішніми» факторами росту³.

Ефективність економічних реформ в Німеччині після Другої світової війни значною мірою була зумовлена успішним поєднанням зовнішньої підтримки, особливо американської допомоги в рамках Плану Маршалла, та внутрішніх реформ, спрямованих на лібералізацію економіки і створення моделі соціальної ринкової економіки⁴.

Японія та Німеччина підкреслили значення сильного урядового лідерства і стратегічного планування для відновлення. Україна може застосувати цей підхід, активно підтримуючи ключові сектори для стимулювання економічного зростання.

Успіх у відродженні забезпечувався єдністю і спільними зусиллями всіх верств населення, довірою між урядом і народом. Ключовим елементом були інвестиції в людський капітал, освіту.

Інновації та освіта були ключовими для технологічного розвитку Японії, і Україна може слідувати цьому прикладу, розвиваючи науковий та освітній потенціал для створення інноваційної економіки.

Розвиток масштабної системи соціального захисту, як це було зроблено в Німеччині, може стати ключем до забезпечення соціальної стабільності та зменшення нерівності в Україні. Така система сприятиме поверненню біженців та їхній інтеграції, що може прискорити відновлення країни. Відновлення Німеччини та Японії показало, що інвестиції в людський капітал є ключовими для відбудови нації.

Міграція населення та мобілізація спричинили дефіцит робочої сили в Україні, особливо кваліфікованої. Для подолання цього дефіциту пропонуються такі стратегії: стимулювання повернення українців через економічні стимули та програми реінтеграції; підвищення кваліфікації робочої сили відповідно до потреб ринку через освіту і перекваліфікацію; створення умов для залучення іноземних інвесторів; підтримка малого та середнього бізнесу через кредитування, гранти та консультації. Ці заходи

³ Корсунський С. Як нації відновлюються: досвід Східної Азії. Віват, 2023. с. 189

⁴ Супрун Н. А. Ресурси та механізми повосенного відновлення Західної Німеччини (1945–1962 рр.). Історія народного господарства та економічної думки України. 2022. Вип. 55. С. 39-62.

мають на меті сприяти економічному зростанню та підвищенню якості життя⁵.

Залучення міжнародної підтримки та інвестицій стає критично важливим для забезпечення ресурсів, необхідних для відновлення. Україна може шукати міжнародні гранти, кредити та інвестиції, подібно до Плану Маршалла для Німеччини, а також активізувати дипломатичні зусилля для залучення цих ресурсів.

Відновлення інфраструктури, модернізація економіки та інвестиції в освіту й науку мають бути ключовими пріоритетами для сталого розвитку України, з акцентом на ефективність і адаптацію до майбутніх викликів для довготривалого прогресу.

Застосування цих стратегій потребуватиме не тільки внутрішніх зусиль, але й активної участі міжнародної спільноти, враховуючи ще й той факт, що на відміну від Японії та Німеччини, які були переможеними, Україна буде переможцем. Це відкриває можливості використання заморожених активів Росії, отримання репарацій та інших міжнародних механізмів відшкодування збитків, завданих війною.

Вирішення питання відбудови зруйнованих міст і промислових об'єктів є ключовим завданням, яке вимагає стратегічних рішень: чи реконструювати їх заново, чи переорієнтувати ресурси на розвиток інших секторів або створення нових об'єктів у безпечніших місцях. При цьому відбудова має відповідати сучасним вимогам енергоефективності, екологічності, інноваційності та доступності, з використанням передових технологій та принципів "зеленого" будівництва, а також має бути орієнтована на потреби майбутніх поколінь.

Отже, за умови міжнародної підтримки та власної стратегії, з урахуванням світового досвіду, Україна може використати повоєнне відновлення для створення основи довготривалого розвитку та добробуту.

⁵ Пищуліна О., Юрчишин В., Стецюк П., Міщенко М. Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн Східного партнерства. Центр Разумкова, 2023 URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>